

Oikeusministeriölle

Maa- ja metsätalousministeriön lausunto arviomuistioista viranomaisia koskevista seuraamuksista tietosuojalainsäädännön rikkomisesta

Arviomuistiossa on tarkasteltu sitä, voitaisiinko viranomaisille ja julkista hallintotehtävää hoitaville määrätä hallinnollinen seuraamusmaksu. MMM pitää arviomuistion tarkastelua pääosin kattavana ja hyvänä. Arviomuistiossa on hyvin tuotu esiin muun muassa se, että viranomaistoimintaan kohdistuu sellaisia seuraamuksia, joita ei sovelleta yksityiseen toimintaan. Arviomuistiossa on hyvin tuotu esiin viranomaistoimintaa koskevaa lainsäädäntöä (mm. virkavastuu ja laillisuusvalvonta). Sen sijaan vähemmälle on jäänyt toiminnan budjettisidonnaisuuden tarkastelu.

Maa- ja metsätalousministeriön käsityksen mukaan tietyt tahot ovat kannattaneet hallinnollista seuraamusmaksua, mutta näiden ehdotusten osalta on jäänyt aina epäselväksi, miten asia käytännössä toteutettaisiin ja mikä käytännön vaikutus seuraamusmaksuilla tällöin olisi. Miltä määrärahamomentilta esimerkiksi valtion virastot maksaisivat seuraamusmaksun? On eri asia määrätä seuraamusmaksu yritykselle, jonka toiminnan rahoitus perustuu sen harjoittamaan taloudelliseen toimintaan, kuin valtion virastolle, jonka toiminnan rahoitus tulee valtion talousarviosta. Maa- ja metsätalousministeriön näkemyksen mukaan on selvää, että viranomaistoiminta ja yksityinen toiminta eroavat luonteeltaan siinä määrin, ettei julkisiin ja yksityisiin organisaatioihin kohdistuvia seuraamuksia saada yhdenmukaisiksi. Kuten arviomuistiotakin käy ilmi, yksityisiä toimijoita ei koske (eikä ole tarpeenkaan koskea) virkavastuu eikä laillisuusvalvonta.

Maa- ja metsätalousministeriö toteaa lisäksi, että viranomaisten tehtävänä on edistää kaikkia perusoikeuksia. Kuten arviomuistiossa on hyvin tuotu esiin, olisi ongelmallista, jos yhden perusoikeuden edistämiseen liittyen olisi käytössä hallinnollinen seuraamusmaksu.

Selvityksessä todetaan, että perustuslakivaliokunta on arvioidessaan hallituksen esitystä EU:n yleistä tietosuoja-asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi katsonut, ettei seuraamusmaksusääntelyn ulottaminen viranomaistoimintaan olisi ollut sanotussa sääntelykontekstissa valtiosääntöisesti ongelmallista. Valiokunta viittasi asiaa koskevassa hallituksen esityksessä omaksuttuun kantaan, jonka mukaan viranomaiselle määrättävä hallinnollinen seuraamusmaksu on yleisen oikeusjärjestyksemme kannalta vieras menettely. *Hallituksen esityksen tavoin perustuslakivaliokunta kiinnitti lisäksi erityistä huomiota muun muassa viranomaisia sitovaan hallinnon lainmukaisuusperiaatteeseen ja virkavastuuseen, sekä viranomaisen velvollisuuteen hoitaa lakisääteiset tehtävänsä.* Hallituksen esityksestä ilmenevien seikkojen lisäksi valiokunta huomautti, että viranomaisille määrättävä hallinnollinen seuraamusmaksu olisi ongelmallinen myös perusoikeusjärjestelmän kokonaisuudessa.

Suomessa ei ole mahdollistettu myöskään sitä, että viranomaiselle voitaisiin määrätä tietosuojalainsäädännön rikkomisesta oikeushenkilön vastuuseen perustuva seuraamus. Sen sijaan viranhaltijoita koskee laaja rikosoikeudellinen virkavastuu.

Edellä mainitun takia viranomaisen toimiessa rekisterinpitäjänä olisi tärkeä kiinnittää huomiota yhtäältä sisäisen ja ulkoisen laillisuusvalvonnan keinoihin ja toisaalta tietosuojavaltuutetun korjaaviin toimivaltuuksiin, joilla rekisterinpitäjän velvoitteiden toteutuminen tulee varmistaa.

Yksittäisenä huomiona maa- ja metsätalousministeriö kiinnittää lisäksi huomiota virkamies- ja erityisesti viranhaltijatermien käyttöön muistiossa. Esimerkiksi Mäenpää toteaa seuraavasti:

”Virkamies on julkisyhteisön palveluksessa virkasuhteessa olevan henkilön yleisnimitys. Valtioon virkasuhteessa olevista käytetään nimitystä virkamies, kun taas hyvinvointialueiden ja kuntien virkasuhteessa olevat henkilöt ovat viranhaltijoita. Valtion ja itsehallintoyhteisöjen palveluksessa on kaiken kaikkiaan noin 175 000 virkamiestä eli virkasuhteessa olevaa henkilöä.” (Olli Mäenpää: Hallinto-oikeus, 4. p, 2024. Helsinki: Alma Talent.)

Yksikön päällikkö,
Ylijohtaja

Pentti Lähteenoja

Lainsäädäntöneuvos

Timo-Ville Nieminen

VN/26120/2023-MMM-52

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: